

РЕШЕНИЕ

№ 317

гр. София, 17.05.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

**СОФИЙСКИ ОКРЪЖЕН СЪД, V ПЪРВОИНСТАНЦИОНЕН
ГРАЖДАНСКИ СЪСТАВ**, в публично заседание на двадесет и първи април
през две хиляди двадесет и трета година в следния състав:

Председател: Ивайло П. Г.ев

при участието на секретаря Велислава Ем. Карамихова
в присъствието на прокурора И. Хр. М.
като разгледа докладваното от Ивайло П. Г.ев Гражданско дело №
20221800100616 по описа за 2022 година

Производството по делото е по реда на чл. 336 и сл. от ГПК и е образувано по искова молба на Д. Ц. срещу Г. Ц..

Ищецът твърди, че ответницата е негова майка и страда от деменция при болестта на Алцхаймер, в резултат от което заболяване не може да се обслужва сама, не познава близките си, и ѝ се привиждат хора. Била лекувана на различни места, но към днешна дата е освидетелствана от ТЕЛК, като видът и степента на увреждането ѝ е 95% с чужда помощ. Поради влошаване на състоянието ѝ, от 01.06.2022г. е настанена в Дом за възрастни хора „К.“ в с. Д., общ. Я.. Ищецът счита, че ответницата не може да се грижи за своите работи, а състоянието ѝ не позволява да осъзнава действията си и да ръководи постъпките си. Твърди, че тя се нуждае от помощ, но не осъзнава, че трябва да се лекува, поради което, според него, е необходимо съгласие, дадено от настойник. Намира, че са налице предпоставките по чл. 5 от ЗЛС за поставянето ѝ под пълно запрещение, и отправя такова искане до съда. Представя писмени доказателства. Прави доказателствени искания.

Преписи от исковата молба и от доказателствата са връчени на назначения особен представител на ответницата - адв. К.. В едномесечния срок по чл. 131 от ГПК е постъпил отговор, с който се изразява становище за допустимост и вероятна основателност на иска. Особенният представител не се противопоставя на доказателствените искания на ищеца. Формулира допълнителна задача към поисканата от последния съдебно- психиатрична експертиза.

В открито съдебно заседание пред ОС- София, ищецът се представлява от адв. У., който поддържа исковата молба, и моли съда да я уважи, като постави ответницата под пълно запрещение.

В открито съдебно заседание ответницата се явява лично. От процесуалния ѝ представител – адв. К. – е постъпила молба, с която изразява становище, че е в интерес на живота и здравето на ответницата, същата да бъде поставена под запрещение.

Представителят на Софийската окръжна прокуратура счита, че са налице критериите на чл. 5 от ЗЛС, поради което моли съда да уважи исковата молба и да постави ответницата под пълно запрещение.

Съдът констатира, че, съгласно представеното с исковата молба удостоверение за съпруг/а и родствени връзки на Д. М. Ц. (л. 6 от делото), ответницата е негова майка. Така установената степен на родство между ищеца и ответницата е достатъчно близка по смисъла на чл. 336, ал. 1 от ГПК, поради което ищецът е активно легитимиран да иска поставяне на ответницата Г. Ц. под запрещение. Искът е процесуално допустим и следва да бъде разгледан по същество.

След като прецени твърденията на страните и събраните по делото доказателства, съдът намира за установено от фактическа страна следното.

Представено е Експертно решение № 90559 от 67/06.04.1922г. на ТЕЛК към УМБАЛ „Св. Анна“ АД с шифър 2310, с което на Г. Г. Ц. е призната пожизнено ВСУ 95% с чужда помощ, поради заболяване с диагноза „Деменция при болестта на Алцхаймер с ранно начало”.

От намиращите се на л. 17 – 29 от делото договор и анекс към него от 01.06.2022г. се установява, че ответницата е настанена в Резиденция за възрастни в с. Д., общ. Я..

Съдът придоби лични впечатления за психическото и физическото състояние на ответницата Ц. в хода на разпита ѝ по реда на чл. 337, ал. 1 от ГПК. Ответницата е в добро физическо състояние, знае името си и познава дъщеря си, но е неориентирана за време, място и собствената си възраст. Разбира смисъла на поставените ѝ въпроси, но отговорите ѝ, въпреки че са формулирани граматически коректно, не съответстват на действителното фактическо положение, и показват, че ответницата не възприема адекватно заобикалящата я среда.

От приетото по делото заключение на в.л. д-р Ц. П. по допуснатата съдебно- психиатрична експертиза се установява, че Ц. страда от заболяване, което не предполага положителни промени, пречи ѝ да се грижи за своите работи, да взема решения, да защитава морални и материални интереси, като няма прогноза за оздравяване. Характеризира се с нарушения в мисленето, волята, емоциите и когнитивните процеси, както и конфабулации (разместване и заместване на празнотите от новите спомени с по-стари такива). Не знае възрастта си, не може да смята, изпада в паника дори без провокации ситуации. Справя се с елементарни дейности, но се затруднява в ежедневието. Пълноценното ѝ вграждане в обществото е невъзможно. Няма капацитет и ресурс за изграждане на правилни модели за социално вграждане поради невъзможност да запамятава нови събития. Необходимо е да бъде под постоянно наблюдение в защитена среда с контрол и подкрепа. Не би могла да функционира автономно в ежедневието си без помощта и грижата на близките си или грижите на персонала. Според вещото лице, характеристиките на заболяването водят до извод за пълна невъзможност на ответницата да се грижи за себе си. Направен е извод, че Г. Г. Ц. към момента на прегледа не е в състояние да разбира свойството и значението на

действията си и да ръководи постъпките си, както и да преценява и защитава личните и имуществените си интереси, поради което има медицински показания за състояние на пълна недееспособност. Психичното ѝ състояние не позволява да разбира свойството и значението на постъпките си и да ги ръководи, както и да се грижи сама за своите работи и да защитава интересите си. Посочено е, че прогнозата при дегенеративни заболявания, каквато е болестта на Алцхаймер, е песимистична и необратима.

В открито съдебно заседание по делото вещото лице поддържа заключението си и заявява, че при ответницата се наблюдава прогресивно дегенеративно заболяване със сравнително бързо развитие, въпреки че все още е запазено ядрото на личността. Сочи, че Ц. е много лесно манипулируема и с параноидни изживявания, като била изпаднала в криза дори по време на прегледа. Прогнозата е песимистична, което обуславя пълна недееспособност от медицинска гледна точка.

В открито съдебно заседание е разпитана свидетелката Николета Ненчева Велева - внучка на ответницата и племенница на ищеца, която заявява, че познава ответницата и контактува с нея през целия си съзнателен живот, като е живяла в едно домакинство с нея в продължение на девет години - от 2004 г. до 2011-2012 г. Според свидетелката, след 2005 г. ответницата започнала да получава кризи и да забравя, като положението ѝ се влошавало, а през последните две години станало много тежко. Станала опасна не само за себе си, но и за околните. В момента живее в резиденция за възрастни хора в с. Д.. Не извършвала елементарни битови дейности. Не разпознавала близките си и не била ориентирана във времето.

Разпитана е и свидетелката Росица Генова Цветкова, която познава Г. Ц. от преди 30 години във връзка с дъщеря ѝ. Твърди, че има изменение в поведението ѝ. Не знае, къде се намира. Не знае къде отива. Не помни, кога е спала, кога си е пила лекарствата. Свидетелката непосредствено се грижила за нея през последните пет месеца по инициатива на сина ѝ Д.. Заявява, че през този период състоянието ѝ не позволявало да се грижи за себе си, нито да обслужва ежедневните си нужди. Счита, че има нужда от постоянно наблюдение от човек, който да се грижи за нея.

При така установената фактическа обстановка, съдът намира от правна страна следното:

Поставянето под запрещение е акт, с който по установен ред и въз основа на регламентирани в закона основания се ограничава или отнема дееспособността на физическо лице, като по този начин съществено се засяга неговата правна сфера.

Предпоставка за постановяване на такъв акт е наличие на сериозно интелектуално или психическо заболяване, което пречатства лицето да се грижи за себе си и за своите работи. Това означава, че, само по себе си, заболяването не прави болния недееспособен, нито е достатъчно да обуслови постановяване на съответен съдебен акт. Такива последици е в състояние да предизвика единствено кумулативното наличие на болестно състояние, съчетано с невъзможността на заболялото лице да се грижи за своите работи, т.е. да извършва релевантните дейности за поддържане на собственото си съществуване и за защита на своите законни права и интереси.

Тези принципни положения са нормативно закрепени в разпоредбите на чл. 5, ал. 1 и ал. 2 от ЗЛС, съгласно които непълнолетните и пълнолетните

лица, които поради слабоумие или душевна болест не могат да се грижат за своите работи, се поставят под пълно запрещение и стават недееспособни, а онези пълнолетни лица с такива страдания, чието състояние не е толкова тежко, се поставят под ограничено запрещение. Препращащата норма на чл. 5 ал. 3 от ЗЛС сочи, че по отношение на правните действия на първата група лица се прилага чл. 3 ал. 2 от ЗЛС, а за правните действия на лицата от втората група се прилага чл. 4 ал. 2 от ЗЛС, т.е. статусът на лицата, поставени под пълно и ограничено запрещение, е приравнен съответно на този на малолетните и на непълнолетните лица.

При това следва да се имат предвид и мотивите към Решение № 12 на Конституционния съд на Република България от 17.07.2014г. по конституционно дело № 10/2014г., съгласно които, цитираните по-горе разпоредби „...*трябва да бъдат тълкувани стеснително и единствено по начин, който изпълнява конституционното изискване да се даде засилена защита на правата на хората с психически увреждания. Такава защита ще е налице, когато неизбежните ограничения, свързани със запрещението, не водят до неоправдано посегателство върху основни конституционни права на тези лица. Това налага недееспособността по чл. 5 ЗЛС да бъде разбрана като състояние, което единствено трябва да осигури недопускането на такива правни действия, които могат да накърнят интересите на поставения под запрещение или на трети лица, или на обществото*“.

Това тълкуване е в съответствие с основния международноправен акт, регламентиращ същата материя, а именно - Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, ратифицирана със закон, приет от 41-ото Народно събрание на 26.01.2012 г. (ДВ, бр. 12 от 10.02.2012 г.) и в сила от 21.04.2012 г. С разпоредбите на чл. 12, ал. 1 и 2 от нея е установена равнопоставеност като правни субекти на хората с увреждания, притежаващи пълна правоспособност и дееспособност наравно с всички останали хора във всички сфери на живота. Следващата алинея регламентира необходимостта от осигуряване на достъп на хората с увреждания до подкрепа за самостоятелно упражняване на техните права, а, според ал. 4, мерките, ограничаващи самостоятелното упражняване на права от хората с увреждания, следва да са пропорционални и пригодени към състоянието на лицето, както и да се прилагат за възможно най-кратък срок и да подлежат на редовен преглед от страна на компетентен, независим и безпристрастен орган или съдебна инстанция.

С оглед гореизложеното се налага извод, че основен принцип при третиране на правното положение на хората с увреждания е запазване на тяхната дееспособност в максимална степен, а нейното ограничаване или отнемане следва да се допуска само тогава, когато това се налага за защита на техните интереси или тези на трети лица и на обществото.

В конкретния случай съдът намира, че такава необходимост е налице, тъй като от събраните по делото доказателства се установява, че здравословното състояние на Г. Ц. е тежко. В наличните медицински документи е отразено, че същата страда от деменция при болестта на Алцхаймер с ранно начало. Тежкото засягане на здравето на Ц. е констатирано и от в.л. П. при извършения преглед. Този извод се потвърждава и от непосредствените впечатления на съдебния състав, придобити по реда на чл. 337, ал. 1 от ГПК, тъй като в проведеното открито съдебно заседание ответницата не даваше адекватни отговори на зададените ѝ въпроси, респ. не беше в състояние да даде отговор на въпроси за такива

основни обстоятелства от живота ѝ като напр. време, място, възраст, ежедневни занимания. При тези данни следва да се приеме, че е изпълнено изискването на първия от двата кумулативно приложими критерия (медицинския) за поставяне на ответницата под запрещение.

Налице е и условието по втория критерий (юридическия), тъй като видът и степента на заболяването на Ц. са такива, че я лишават от възможността да възприема правилно заобикалящия я свят и да се грижи пълноценно за себе си. Поради това не може да се предполага, че тя е в състояние да формира и изрази адекватна воля, нито да преценява последиците от постъпките си и да ги ръководи целенасочено и разумно. Така тя не може да взема решения за защита на своя живот, здраве и интереси. В същия смисъл е и категоричното заключение на в.л. П., според което ответницата не е в състояние да разбира свойството и значението на действията си и да ръководи постъпките си, както и да преценява и защитава личните и имуществените си интереси, и да се грижи сама за своите работи.

На последно място, допълнителна насока за преценка може да бъде извлечена от мотивите на цитираното по-горе решение на Конституционния съд на Република България, а именно, че *„произнасянето на съда на практика включва не само оценка на тежестта на психическото увреждане, но и прогноза за неговата продължителност във времето“*. В конкретния случай, видно от заключението на в.л. П., прогнозата при дегенеративни заболявания, каквато е болестта на Алцхаймер, е песимистична и необратима.

С оглед гореизложеното, съдът намира, че здравословното състояние на Г. Г. Ц. е увредено до степен, в която тя е неспособна да се справя сама със своите работи, като няма изгледи за подобрение. Поради това тя следва да бъде поставена под запрещение.

За да определи вида на запрещението, съдът взе предвид, че съгласно чл. 51, ал. 3 от Конституцията на Република България, *„...лицата с физически и психически увреждания се намират под особена закрила на държавата и обществото“*, като тази закрила включва механизми за предпазването им от извършване на правни действия, с които те биха могли да увредят собствените си интереси. Поставянето под запрещение, макар и накърняващо техните права, е един такъв механизъм, тъй като, от една страна, той гарантира, че те ще бъдат ограничени в извършването на правни действия, с които биха могли да навредят на самите себе си, а, от друга страна, той гарантира сигурността на гражданския оборот и охранява правата на третите лица и обществото като цяло, които също биха били засегнати от правните действия на лица с увреждания.

Според настоящия съдебен състав, в конкретния случай тази цел не би била постигната чрез поставяне на ответницата под ограничено запрещение, тъй като при този вид запрещение тя би следвало да извършва правните действия лично, макар и с попечителско съгласие (арг. от чл. 5, ал. 3, вр. чл. 4, ал. 2 от ЗЛС). Предпоставка за това, обаче, е формиране и изразяване на адекватна собствена воля, каквато способност ответницата не демонстрира. Поради това и въз основа на събраните по делото доказателства съдът намира, че, за постигане на целта на закона, Ц. следва да бъде поставена под пълно запрещение.

След влизане на решението в сила, препис от него следва да бъде

изпратен на органа по настойничество и попечителство при община Б. на основание чл. 338, ал. 3 от ГПК - за учредяване на настойничество съобразно разпоредбата на чл. 153, ал. 1, изречение второ от СК.

Така мотивиран, съдът

РЕШИ:

ПОСТАВЯ ПОД ПЪЛНО ЗАПРЕЩЕНИЕ Г. Г. Ц. с ЕГН ***** и постоянен адрес гр. Б., ж.к. „В.Л.“ бл. 44, вх. В, ет. 1, ап. 1, и настоящ адрес Дом за възрастни хора „К.“, с. Д., общ. Я., обл. Л..

Решението може да се обжалва пред Софийския апелативен съд в двуседмичен срок от връчване на препис от него.

След влизане на решението в сила, заверен препис от същото да се изпрати на органа по настойничество и попечителство при община Б., за учредяване на настойничество.

Съдия при Софийски окръжен съд: _____